

Den mektige frigjøringsideen om tilgivelse og forsoning

Taler

Jonas Gahr Støre

Dato

9 januar 2022

Sted

Oslo domkirke

Omstendigheter

Minnegudstjeneste for Desmond Tutu

1 I februar 1986 var jeg til stede under en gudstjeneste i en kirke i Soweto, en svart bydel utenfor Johannesburg i det apartheid-delte Sør-Afrika. Gudstjenesten ble ledet av Desmond Tutu. Opplevelsen skilte seg fra mine egne spredte erfaringer som kirkegjenger i Oslo.

5

Her var tekstlesning, preken og sang. Men det var mer. Det var varme, engasjement, jubel, liketil begeistring. Jeg husker utmarsjen. Vi nærmest danset ned midtgangen. Alle sang, jeg også, selv om jeg knapt kunne teksten.

10 Utenfor kirken kom Tutu bort til meg og spurte hvor jeg kom fra. Da svaret var Norge, fulgte omfavnelse og en strøm av inntrykk fra hans mange besøk til Oslo - og aller mest, fredsprisseremonien i 1984.

Opplevelsen, møtet med menneskene i den kirken, og ikke minst møtet med
15 Desmond Tutu, nyslått erkebiskop av Cape Town, gjorde et mektig inntrykk på meg. Det handlet ikke bare om kontrasten til mine egne kirkebesøk hjemme i Norge. Men enda mer: kontrasten mellom hele stemningen i og rundt denne kirken, og der Sør-Afrika var akkurat på det tidspunktet.

20 Vi skriver februar 1986, uroen vokser og landet er på vei mot enda en unntakstilstand. Knapt noen kunne da ane at apartheidregimet var på vei mot sin avvikling. De som trodde at det kunne skje, antok at vi sto på terskelen til et blodbad - en borgerkrig mellom et flertall uten stemmerett og makt - og et mindretall med våpen og vilje til å bruke dem.

25

Jeg husker et møte med en av de hvite aktivistene som støttet kravet om

flertallsstyre og demokrati. Han sa: Grunnen til at de som har makt i dag ikke vil dele på makten, bygger dypest sett på selvinnsikt. De tenker: Hadde en urett som vi selv har begått mot flertallet gjennom så mange år rammet oss, så ville
30 hevnen bli nådeløs. De fryktet med andre ord flertallets hevn ved å se seg selv i speilet.

Men det speilbildet var altså ikke sant. For der i flertallet var det en annen stemme, en annen retning, ja nesten en annen tro - der fantes kontrasten til
35 tanken om hevn - der var den mektige frigjøringsideen om tilgivelse og forsoning fra Det nye testamentet viktigere enn øye for øye, tann for tann fra Det gamle.

Kontrasten var Nelson Mandelas evne til å virkeliggjøre flertallsmakt gjennom
40 dialog.

Kontrasten var Desmond Tutus evne til å gjøre ikkevold til en maktfaktor og til å se en vei videre gjennom forsoning bygget på sannhet.

45 Sannhets- og forsoningskommisjonen på 1990-tallet, ledet av Desmond Tutu, var en brikke i det byggverket som på fredelig vis skapte det demokratiske Sør-Afrika. Metoden, tilnærmingen, menneskesynet og gjennomføringen har inspirert arbeidet med freds- og forsoningsarbeid i alle år etter. Tutu og kommisjonen hans leverte et veikart for å komme videre ut av fastlåste og farlige
50 konflikter. En metode for å gi både mennesker og fellesskap en ny start. En vei utenom hevners mørke logikk.

Historien fra Sør-Afrika er en av vår samtids mektigste. Desmond Tutu var et menneske med følelser, smittende humør, engasjement og utålmodighet. Men
55 han var ikke mild. Hun kunne bli rasende, og ingen kunne misforstå raseriet. Ingen kunne være likegyldig. Mennesker elsket ham, mange tok avstand. Mot slutten av livet så vi en annen kontrast i livet hans: Tutus skuffelse over den veien det nye Sør-Afrika tok. Og hans levende engasjement for å påpeke urett og urettferdighet verden over.

60 Ved Desmond Tutus bortgang har jeg tenkt videre på kontrastene i hans liv. Jeg har sett betydningen innsatsen hans har for moderne freds- og forsoningsarbeid. Men jeg har tenkt mer på noe som kanskje er viktig på en annen måte. For vi kan gå, like til oss selv, og spørre: Hva betyr Tutus budskap om tilgivelse og

forsoning for meg - i mitt liv? Hva betyr Mandelas valg om dialog fremfor å
mane til kamp - for meg - i mitt virke, i min hverdag?

70 Sannhetskommisjonens tilgivelse var ikke betingelsesløs. Den krevde noe av
begge parter. Forsoningen bygget på at sannheten kom frem. Det måtte to
parter til for å få det til. Det måtte bygge på gjensidighet.

75 Det kan jeg ta med til mitt eget liv. Jeg må begynne med meg selv. Jeg må tenke
gjennom at jeg kan måtte oppgi noe for å oppnå noe annet. At kompromiss kan
være veldig mye sterkere enn alenegang. Dialog handler ikke bare om at to parter
snakker sammen. De to må ha ekte evne til å lytte. Ikke nødvendigvis være enig,
men forstå. Det kan være krevende. Det kan smerte. Det Tutu fikk til i Sør-
Afrika, var både krevende og smertefullt. Men sammen med Nelson Mandela
viste han at menneskene er i stand til å løfte seg opp og over sammenbruddet og
80 barbariet. Intet mindre.

Det er en kontrast til så mye av uretten og undertrykkelsen vi ser i dag. Ute og
hjemme. Det er en kontrast vi sammen kan holde i live og bygge videre på.

85 Vi lyser fred over Desmond Tutus minne.

Kilde

www.regjeringen.no

URI

90 <https://www.virksommeord.no/tale/den-mektige-frigjoringsideen-om-tilgivelse-og-forsoning>

95